

פרשת שמני - שישי

יא וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אֱלֹהִים:

זש"א אֵל מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן: לְמֹשֶׁה אָמַר שִׂימְרָא לְאַלְעֹזֹר וּלְאַתִּירָה. לְאַמֵּר אֱלֹהִים: אָמַר שִׂימְרָא לְאַלְעֹזֹר וּלְאַתִּירָה. אוֹ אֵינוּ אֵלָּא לְאַמֵּר לְיִשְׂרָאֵל? כִּשֶּׁהוּא אוֹמֵר: "דְּבֹרֹ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", הֲרִי דְבֹרֹר אָמֹר לְיִשְׂרָאֵל. הָא מַה אָנִי מְקִים: "לְאַמֵּר אֱלֹהִים"? לְכַנּוֹ, לְאַלְעֹזֹר וְלְאַתִּירָה:

(ב) דְּבֹרֹר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחִיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ:

זש"ב דְּבֹרֹר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: אֵת כֻּלָּם הַשָּׂדֶה לְהִיּוֹת שְׁלוּחִים בְּדִבּוּר זֶה, לְפִי שֶׁהָיוּ בְּדַמְיָה וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם גִּזְרֵת הַמָּקוֹם מֵאַהֲבָה. זֹאת הַחִיָּה: לְשׁוֹן חַיִּים לְפִי שִׂיִּשְׂרָאֵל דְּבוּקִים בְּמָקוֹם וְרִאיוֹנֵי לְהִיּוֹת חַיִּים, לְפִיכָךְ, הַבְּדִילִם מִן הַטְּמֵאָה וְגִזְרֵי עֲלֵיהֶם מִצְוָה, וְלֵאמֹר הָעוֹלָם לֹא אֶסֶר כֻּלָּם. מִשָּׁל לְרֹפֵא שֶׁנִּכְנַס לְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה וְכוּ' כִּדְאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא: זֹאת הַחִיָּה: (ת"כ, חולין כט) מִלְמַד, שֶׁהִיָּה מֹשֶׁה אוֹחֵז בַּחִיָּה מִרְאָה אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל: זֹאת תֹּאכְלוּ וְזֹאת לֹא תֹאכְלוּ! "אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ וְגו'", אִף בְּשִׁרְצֵי הַמַּיִם אַחֲזֵי מִכָּל מִין וּמִין וּמִרְאָה לָהֶם, וְכֵן בַּעוֹף: "וְזֹאת אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ מִן־הָעוֹף", וְכֵן בְּשִׁרְצִים: "וְזֹה לָכֶם הַטְּמֵא": זֹאת הַחִיָּה: : מִכָּל הַבְּהֵמָה, מִלְמַד שֶׁהַבְּהֵמָה בְּכָלל חִיָּה:

(ג) כֹּל מִפְּרִסְתָּ פִּרְסָה וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת פִּרְסַת מַעֲלָה גֵרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכְלוּ:

זש"ג מִפְּרִסְתָּ: כְּתִירוֹמו: 'סְדִיקָא': פִּרְסָה: פִּלְאנְט"ה בְּלַע"ז. וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת: שֶׁמְבַדֶּלֶת מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה בִּשְׁתֵּי צַפְרֵינָן, כְּתִירוֹמו: "וּמִטְלָפָא טַלְפִּין", שִׁשִּׁי פִּרְסוֹתֵי סְדוּקוֹת מִלְמַעְלָה וְאֵינֶנּוּ שְׁסוּעוֹת מְבַדְּלוֹת לְגַמְרִי, שֶׁמִּלְמַטָּה מִחִפּוֹת. מַעֲלָת גֵּרָה: מַעֲלָה וּמִקְיָה הָאֵכֶל מִמַּעֲיָה וּמִחֲזִרְתָּ אוֹתוֹ לְתוֹף פִּיָּה לְכַתְּשׁוֹ וּלְטַחְנוֹ הַדָּק. גֵּרָה: כֹּף שָׁמוּ; וַיִּתְּכֵן לְהִיּוֹת מִגִּזְרֵת: "וְכַמִּים הַנִּגְרִים", שֶׁהוּא נִגְרַר אַחֵר הַפֶּה; וְתִירוֹמו: 'פִּשְׂרָא', שֶׁעַל־יְדֵי הַגֵּרָה, הָאֵכֶל נִפְשֵׁר וְנִמְוֵחַ. בַּבְּהֵמָה: תְּבָה זֹו תִּתְּרָה הִיא לְדִרְשָׁה, לְהַתִּיר אֶת הַשְּׁלִיל הַנִּמְצָא בְּמַעֲיָ אִמּוֹ. אֹתָהּ תֹּאכְלוּ: וְלֹא בַּהֶמָּה טְמֵאָה. וְהֵלֵא בְּאַהֲרָה הִיא: אֵלָּא לְעַבֵּר עָלֶיהָ בַּעֲשֵׂהָ, וְלֹא תַעֲשֶׂהָ:

(ד) אֵךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמְּפִרְסֵי הַפִּרְסָה אֶת־הַגִּמְלָה כִּי מַעֲלָה גֵרָה הוּא וּפִרְסָה אֵינֶנּוּ מִפְּרִים טָמֵא הוּא לָכֶם:

(ה) וְאֶת־הַשִּׁפְן כִּי־מַעֲלָה גֵרָה הוּא וּפִרְסָה לֹא יִפְרִים טָמֵא הוּא לָכֶם:

(ו) וְאֶת־הַחִזִּיר כִּי־מִפְּרִים פִּרְסָה הוּא וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת פִּרְסָה וְהוּא גֵרָה לֹא־יִנָּגֵר טָמֵא הוּא לָכֶם:

(ז) מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְגִבְלָתָם לֹא תִנְעֹו טָמֵאִים הֵם לָכֶם:

זש"ד מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ: : אֵין לִי אֵלָּא אֱלֹ, שְׂאֵר בְּהֵמָה טְמֵאָה שְׂאֵין לָהּ שׁוּם סִימָן טְהוֹרָה, מִנֵּין? אִמְרַת קַל וְחִמְרָה: וּמָה אֱלֹ, שִׁישׁ בִּהֵן קִצַּת סִימְנֵי טְהוֹרָה אֲסוּרוֹת וְכוּ' (כ"ל הַעֲנִין בַּחֲזוֹת כַּהֲנִים). מִבְּשָׂרָם: עַל בְּשָׂרָם בְּאַהֲרָה וְלֹא עַל עֲצָמוֹת וְגִידֵין וְקַרְנֵים וְטַלְפִּים. וּבְגִבְלָתָם לֹא תִנְעֹו: יְכוּל, יִהְיֶוּ יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִים עַל מַגַּע נִבְלָה? תַּלְמוּד לוֹמֵר: "אָמַר אֶל־הַכַּהֲנִים וְגו'" - כַּהֲנִים מְזַהְרִין וְאֵין יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִין, קַל וְחִמְרָה מַעֲתָה: וּמָה טְמֵאָת הַמֵּת, חֲמוּרָה, לֹא הִזְהִיר בָּהּ, אֵלָּא כַּהֲנִים, טְמֵאָת נִבְלָה, קֵלָה, לֹא כָּל שִׁפְן. וּמָה תַּלְמוּד לוֹמֵר: "לֹא תִנְעֹו"? בְּרַגְלָה, וְזֶה שְׂאֵמְרוּ: חִיב אֲדָם לְטַהֵר עֲצָמוֹ בְּרַגְלָה:

(ח) אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֹשֶׁת בַּמַּיִם וּבְנִחְלָיִם אֹתָם תֹּאכְלוּ:

זש"ה סִנְפִּיר: אֱלֹו שִׁשְׁט בָּהֶם. קִשְׁקֶשֶׁת: אֱלֹו קַלְפִּין הַקְּבֻעִים בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשִׁרְיֹון קִשְׁקֶשִׁים הוּא לְכוּשׁ":

(ט) וְכֹל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֹשֶׁת בַּמַּיִם וּבְנִחְלָיִם מִכָּל שִׁרְיֹון הַמַּיִם וּמִכָּל גִּפְשׁ הַחִיָּה אֲשֶׁר בַּמַּיִם שִׁקִּין הֵם לָכֶם:

זש"ו שִׁרְיֹון: כָּכֵל מָקוֹם מִשְׁמַעוֹ: דְּבַר נְמוּךְ שְׂרוּחַשׁ וְגַד עַל הָאָרֶץ:

(י) וְשִׁקִּין יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וְאֶת־נִבְלָתָם תִּשְׁקְצוּ:

זש"ז וְשִׁקִּין יִהְיוּ: לְאַסֵּר אֶת עֲרוּבֵיהֶן, אִם יֵשׁ בּוֹ בְּנוֹתָן טַעַם. מִבְּשָׂרָם: אֵינוּ מִזְהֵר עַל הַסִּנְפִּירִים וְעַל הָעֲצָמוֹת. וְאֵת נִבְלָתָם תִּשְׁקְצוּ: לְרַבּוֹת וּבְחִישִׁין שִׁסְנָנָן. יְכוּשְׁשִׁין מִשִּׁיילוֹנוֹ"שׁ בְּלַע"ז:

(יב) כֹּל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֹשֶׁת בַּמַּיִם שִׁקִּין הוּא לָכֶם:

זש"ח כֹּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ וְגו' (ת"כ) מָה תַּלְמוּד לוֹמֵר? שִׁיכוּל, אֵין לִי שִׁיָּה מִתֵּר אֵלָּא הַמַּעֲלָה סִימְנִין שְׁלוֹ לִיבִשָּׁה; הַשִּׁרְיֹון בַּמַּיִם מִנֵּין? תַּלְמוּד לוֹמֵר "כֹּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם", הָא, אִם הֵיוּ לוֹ בַּמַּיִם, אִף־עַל־פִּי שֶׁהִשְׁרִין בַּעֲלִיתוֹ, מִתֵּר:

(יג) וְאֶת־אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ מִן־הָעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שִׁקִּין הֵם אֶת־הַנֶּשֶׁר וְאֶת־הַפֶּרֶס וְאֶת־הַעֲזִינָה:

זש"ט לֹא יֹאכְלוּ: לְחַיֵּב אֶת הַמֹּאכִילִין לְקַטְנִים. שִׁקֶּךְ מִשְׁמַעוֹ: לֹא יִהְיוּ נֹאכִילִין עַל יָדָךְ, אוֹ אֵינוּ אֵלָּא לְאַסֵּר בַּהֲנָא? תַּלְמוּד לוֹמֵר: "לֹא תֹאכְלוּ", בְּאַכִּילָה אֲסוּרִין בַּהֲנָא מִתְרִין. כֹּל עוֹף שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: "לְמִינָהּ", "לְמִינֹו", לְמִינֵהוּ", יֵשׁ בְּאוֹתוֹ הַמִּין שְׂאֵין דוּמִין זֶה לָזֶה, לֹא בִּמְרָאִיהֶם וְלֹא בְּשִׁמּוֹתָם, וְכָל מִין אֶחָד:

(יד) וְאֶת־הַדָּאָה וְאֶת־הָאִיָּה לְמִינָהּ:

זש"י אֵת כָּל־עֶרֶב לְמִינֹו: טוֹת כָּל עוֹרְבָא, לְזִנְיָה.

(טו) וְאֵת בֵּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתַּחֲמִם וְאֶת־הַשִּׁחָה וְאֶת־הַנֶּץ לְמִינֵהוּ:

זש"י הַנֶּץ: אִישְׁפִּירוֹ"ר:

(טז) וְאֶת־הַכּוֹס וְאֶת־הַשִּׁלָּה וְאֶת־הַיַּנְשׁוּף:

זש"י הַשִּׁלָּה: פִּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ: זֶה הַשּׁוּלָה (פ"י מַגְבִּיהַ) דְּגִים מִן הַיָּם. וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגַּם אוֹנְקִלוֹס: וְשִׁלְיִנְנָא. כּוֹס וַיַּנְשׁוּף: הֵם צוּאִיט"ש הַצּוֹעֲקִים בַּלָּלָה וַיֵּשׁ לָהֶם לְסַחֲוֹת כְּאֵדָם, וְעוֹף אַחֵר דּוֹמֶה לוֹ שְׁקוֹרִין יִיב"ו:

(יז) וְאֶת־הַתַּנְשַׁמֶּת וְאֶת־הַקָּאָת וְאֶת־הַרְחִם:

זש"י תַּנְשַׁמֶּת: הִיא קִלְב"א שׁוֹרִי"ץ וְדוֹמָה לְעַכְבֵּר הַפּוֹרֵחַ בַּלָּלָה; וְתַנְשַׁמֶּת הָאִמּוּרָה בְּשִׁרְצִים הִיא דּוֹמָה לָהּ, וְאֵין לָהּ עֵינִים וְקוֹרִין לָהּ טַלְפ"א:

(יח) וְאֵת הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְאֶת־הַדּוֹכִיפַת וְאֶת־הַעֲמִלָּה:

זש"י הַחֲסִידָה: זוֹ דִּיהַ לְכַנֵּה צִיגוֹנִי"א. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ חֲסִידָה? שְׁעוֹשֶׂה חֲסִידוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ בְּמוֹזְנוֹת. הָאֲנָפָה: הִיא דִּיהַ רְגִזְנִית. וְנִקְרָא לִי, שֶׁהִיא שְׁקוֹרִין אוֹתָהּ הִיירוֹ"ן. הַדּוֹכִיפַת: תִּרְגוּל הַכּוֹר וְכַרְבְּלָתוֹ כְּפוּלָה, וְכַלַּע"ז הַרופ"א. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ דּוֹכִיפַת? שֶׁהוּדוֹ כְּפוּת, וְזוֹ הִיא כְּרַבְּלָתוֹ. "וְנִגְרַר טוֹרָא", נִקְרָא עַל שֵׁם מַעֲשִׂיו, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין, בְּפֶרֶק "מִי שֶׁאֲחִזוֹ":

(יט) כֹּל שִׁרְיֹון הָעוֹף הַחֹלֶף עַל־אֲרֻבַּע שִׁקִּין הוּא לָכֶם:

זש"י שִׁרְיֹון הָעוֹף: : הֵם הַדָּקִים הַנִּמְכֹּסִים הַרוֹחֲשִׁים עַל הָאָרֶץ, כְּגוֹן: זְבוּבִים וְצִרְעִין וְיִתּוּשִׁים וְחִתָּבִים:

(כ) אֵךְ אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל שִׁרְיֹון הָעוֹף הַחֹלֶף עַל־אֲרֻבַּע אֲשֶׁר־לוֹ רַגְלִים רַגְלִים שִׁקִּין הוּא לָכֶם:

זש"י וְכֹל שִׁרְיֹון הָעוֹף וְגו' (כ"ח) כָּא לְמַד שְׂאֵם יֵשׁ לוֹ חֲמִשׁ - טְהוֹר:

(כא) וְלֹא־אֵלֶּה תִּטְמְאוּ כָל־הַנִּגְעַ בְּנִבְלָתָם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

זש"י וְלֹא־אֵלֶּה: (כ"ח) הַעֲתִידִין לְהִתְאֵמֵר לְמַטָּה בַּעֲנִין. תִּטְמְאוּ: כְּלוּמַר, בְּנִגְיַעְתֶּם יֵשׁ טְמֵאָה:

(כב) וְכֹל־הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם יִכַּבֵּם בַּגָּדִיו וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

זש"י וְכֹל־הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמָרָה טְמֵאָת מִשָּׂא, חֲמוּרָה מִטְמֵאָת מַגַּע, שֶׁהִיא טַעֲנָה כְּבוֹס בַּגָּדִים:

(כג) לְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרִסְתָּ פִּרְסָה וְשִׁסְעַת אֵינֶנּוּ שִׁסְעַת וְגֵרָה אֵינֶנּוּ מַעֲלָה טָמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל־הַנִּגְעַ בָּהֶם יִטְמְאוּ:

זש"י מִפְּרִסְתָּ פִּרְסָה וְשִׁסְעַת אֵינֶנּוּ: שִׁסְעַת: כְּגוֹן גִּמְלָ שֶׁפִּרְסוֹתָי סְדוּקָה לְמַעֲלָה, אֲבָל לְמַטָּה הִיא מִחֲבֵרָת. כָּאֵן לְמִדָּה, שֶׁנִּבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה מִטְמְאָה: וּבְעֵינֵין שֶׁבִּסּוּף הַפִּרְשָׁה פִּרְשׁ עַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה:

(כד) וְכֹל הַחֹלֶף עַל־כַּפְּיוֹ בְּכָל־הַחִיָּה הַחֹלֶכֶת עַל־אֲרֻבַּע טָמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל־הַנִּגְעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמְאוּ עַד־הָעֶרֶב:

זש"י עַל־כַּפְּיוֹ: כְּגוֹן: כָּלֵב וְדָב וְחֲתוּל טָמֵאִים הֵם לָכֶם: לְמַגַּע:

(כה) וְהַנֶּשֶׂא אֶת־נִבְלָתָם יִכַּבֵּם בַּגָּדִיו וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב טָמֵאִים הֵמָּה לָכֶם:

(כז) וְכֹל אֲשֶׁר־יִפְלֶעֱלוֹ מִמָּהּ יִבְמַתָּם יִטְמְאוּ מִכָּל־כַּל־עֵץ אוֹ בְּגֵד אוֹ עוֹר אוֹ שִׁקֶּ כָּל־כָּלִי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלְּאֲכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוֹבֵא וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְיִטְהַר:

זש"י בַּמַּיִם יוֹבֵא: וְאִף לְאַחֵר טְבִילָתוֹ טְמֵא הוּא לְתוֹרֵמָה. עַד הָעֶרֶב: וְאַחֲרֵיכֵן. וְיִטְהַר: בְּהָעֶרֶב הַשְּׁמֶשׁ:

(כח) וְהַנֶּשֶׂא אֶת־נִבְלָתָם יִכַּבֵּם בַּגָּדִיו וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב טָמֵאִים הֵמָּה לָכֶם:

זש"י וְהַנֶּשֶׂא: הַרִיצוֹ"ן. וְהַלְטָאָה: לִישְׁרֵד"ה. וְהַחֲמֵט: לִימְצָא"א. וְהַתַּנְשַׁמֶּת: טַלְפ"א:

(כט) אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשִּׁרְיֹון כָּל־הַנִּגְעַ בָּהֶם בְּמַתָּם יִטְמְאוּ עַד־הָעֶרֶב:

(ל) וְכֹל אֲשֶׁר־יִפְלֶעֱלוֹ מִמָּהּ יִבְמַתָּם יִטְמְאוּ מִכָּל־כַּל־עֵץ אוֹ בְּגֵד אוֹ עוֹר אוֹ שִׁקֶּ כָּל־כָּלִי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלְּאֲכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוֹבֵא וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְיִטְהַר:

זש"י בַּמַּיִם יוֹבֵא: וְאִף לְאַחֵר טְבִילָתוֹ טְמֵא הוּא לְתוֹרֵמָה. עַד הָעֶרֶב: וְאַחֲרֵיכֵן. וְיִטְהַר: בְּהָעֶרֶב הַשְּׁמֶשׁ:

(לא) אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשִּׁרְיֹון כָּל־הַנִּגְעַ בָּהֶם בְּמַתָּם יִטְמְאוּ עַד־הָעֶרֶב:

(לב) וְכֹל אֲשֶׁר־יִפְלֶעֱלוֹ מִמָּהּ יִבְמַתָּם יִטְמְאוּ מִכָּל־כַּל־עֵץ אוֹ בְּגֵד אוֹ עוֹר אוֹ שִׁקֶּ כָּל־כָּלִי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלְּאֲכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוֹבֵא וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְיִטְהַר:

זש"י בַּמַּיִם יוֹבֵא: וְאִף לְאַחֵר טְבִילָתוֹ טְמֵא הוּא לְתוֹרֵמָה. עַד הָעֶרֶב: וְאַחֲרֵיכֵן. וְיִטְהַר: בְּהָעֶרֶב הַשְּׁמֶשׁ:

(לג) וְכֹל אֲשֶׁר־יִפְלֶעֱלוֹ מִמָּהּ יִבְמַתָּם יִטְמְאוּ מִכָּל־כַּל־עֵץ אוֹ בְּגֵד אוֹ עוֹר אוֹ שִׁקֶּ כָּל־כָּלִי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלְּאֲכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוֹבֵא וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְיִטְהַר:

זש"י בַּמַּיִם יוֹבֵא: וְאִף לְאַחֵר טְבִילָתוֹ טְמֵא הוּא לְתוֹרֵמָה. עַד הָעֶרֶב: וְאַחֲרֵיכֵן. וְיִטְהַר: בְּהָעֶרֶב הַש